

= Ի Ռոշքեանի բառագիրս եւ ընթերցած եմ Սոխոր, եւ ոչ Սոխորմ, "Սոխոր, ոյ. խոտ" որ յորմս եւ ի պարսպս բուսանի. զսպիտակ ծաղիկ անէ. Parietaria, եւ այլն: Ռոշքեան հնարած է զիւր Սոխոր ի հետեւեալ բանից Գաղիանոսի բառից, "Դադէ. Սի-ր ընդ որմն ի վեր երթայ, եւ սպիտակ ծաղիկ ունի", Գաղ. Ա, Գ, Դ, այս է զոր կը յիշէ եւ Հայ-Բռնութիւն ի Թ. 541: Դադէ սոխորն լա. Parietaria ընենը մեծապէս երկրայեղի է ինձ: Իսկ Առնիկոյ Խորոյ յունարէնն Ρήσμον, լաւ եւս Երհ-սփον, ոչ է փեգենայ, գղ. Rue, այլ գղ. Erysimon ou Vêlar, որ կըսուի եւ Tortelle: — Փիլիբի կամ Բարդ ոչ է հայ բառ, այլ Թուրքերէն Պալիբի. Գէորգ կը գրէ. "Տո-ձէ. է փուշ ինչ բոլորակ, որ կաշի ի հանգերծս, եւ ի բուրդս ոչխարաց. որ Թուրքերէն ասի Պալիբի":

ՃԺ. 2835. "Սըտընկոզի? Արցախային ծառոց տեսակ մի, ըստ Մեղու օրագրի (ԻԲ, 83):"

= Կարգած Ս[Է]ր [Է]նիւն, որ է Սո-ր ըն-կո-ւն, ինչպէս կը գրուի ի Թ. 743. "Սո-ր ըն-կո-ւն. Թուրքերէն Եւլան լու. յիշէ Բարիսուդա-րեան ի կողմանս Աղուանից, այս ինքն՝ յԱրցախ":

ՃԺԱ. 2846. "Ստոնուշ. Իր ազգակից բարձրօն հետ յիշուած ի Սալաձորեցւոյն. ուրիշ օրինակի մէջ Բոտուշ կամ Ինիւշ գրուի": — 3223. "Բոտուշ. Սալաձորեցին յիշած է զայս, յետ չորս ամենէն առաջ բացուած ծաղկանց. յիշուած է եւ յօրագրի (Մշակ, ԺԸ, 88):"

= Որովհետեւ Բոտուշ ծաղիկ յիշուած է այլուստ եւ ի Մշակ լրագրի, կը հաստատուի որ նոյնպէս Բոտուշ պէտք է կարգաւ ի Սալա-ձորեցւոյ Տալին Ծաղկանց, եւ ոչ Սըտնուշ: Կայ յՍ Բժշկարանի, Երես 143. "Ալմ. Ինիւն տակ. Շուշան ծաղիկն է", եւ դարձեալ յԵրես 144. "Ինիւն ծաղիկ, Եւնոֆար", տես զայս ի Հայ-Բռնութիւն, Թ. 1458, ուր փոխանակ "Գալիե-նոսի բառք", ընթերցելի "Հին [այս ինքն Ա] Բժշ-կարան", Կոնիւն, որ սեռական է, կ'ենթադրէ ուղղական Ինիւնուշ կամ Ինիւն. բայց Թեւեւս Ինիւն է փոխանակ գրելոյ Ինիւն[ն] (համե-մատէ ընդ խոճկորկի = խոճկորակի, փերփերնի = փերփերանի. տես ի համարն ՀԸ). որով մարթի կարծել Թէ Սալաձորեցւոյն Բոտուշ գրելի է Ինիւն ըստ Ա Բժշկարանի. — Ա՛յլ ինչ Թուի Ինիւն, Հայ-Բռնութիւն, Թ. 1459:

ՃԺԲ. 2920. "Տանն? Բժշկական բառից կարգի մէջ գրուած եւ իրեն զուգուած է Հայիկն?"

= Տանն սխալ բառ է. ուղիղն է Տանի, Թ. 2918, որոյ յունարէնն է Հայիկ: "Հայիկն,

Տանն", կը գրէ Գաղիանոս Բ. իսկ Գաղ. Ա. Գ, Դ. "Հայիկն, Տանի", որ է յն. Ἀπιον, գղ. Poire.

Ի նմին Թ. 2918, Երես 602, կը յիշուի ի բառից Գաղիանոսի՝ իբր ազգ ինչ Տանի պտղոյ՝ "Պերիտէս, Բոտուշ": Եւ ի Գաղիանոս Բ միայն գտած եմ "Պիտրէս. Բոտուշ", եւ ոչ Բարա-տանի. ցարդ չեմ յաջողած ստուգել զՊիտրէս. բայց Բոտուշ նոյն է որ կը յիշուի ի Թ. 3173 Հայ-Բռնութիւն, եւ զորոյ զորպիսութիւնն նոյնպէս կ'անգիտանամ: Աւասիկ Բոտուշ կամ Բոտուշ բառի այլ վկայութիւնք՝ որք չեն մանր նշանա-կեալք ի Հայ-Բռնութիւն. "Հալարա. Բոտուշ", Բժշ. Ա, 144: — "Բոտուշ. Ուրձն [2 Բար-ձանծուրձն] կամ խոտ, Արիստակէս Գրիչ, Բերթողական բառք. — "Կաքուարօտ, Բո-տուշ". Ասարայ Սեբաստացւոյ Բժշկարան: (Կայ եւ առ Շահրիմանեանի Բոտուշ, լա. Salvia, Տիւ Բոտ. որ է գղ. Sauge. տես զայս ի Թ. 3157 Հայ-Բռնութիւն):

ՃԺԳ. 2959. "Տըվորուկ, եւ այլն:

= Ուղիղն է Ալիւր-ի, այս ինքն Ալիւր-ի կամ Ալիւր-ի, գղ. Marum. տես ի համարն 2Գ, ԴԵ. Թիւ 7:

ՃԺԴ. 3000. "Տըքենայ, եւ այլն:

= Մի եւ նոյն անծանօթ բոյսն է որ այլ երկիցս կը գրուի ի Հայ-Բռնութիւն, Թիւք 263 եւ 2148, Ալիւր-ի եւ Յալիւր-ի? գրութեամբք՝ Կերեւի Թէ փոխանակ կարգաւոյ Ալիւր-ի [= Ալիւր-ի, Յալիւր-ի] Տ կարգացուեր է առաջին գիրն, ինչպէս եւ Տըվորուկ փոխանակ Ալիւր-ի:

ՃԺԵ. 3070. "Փնդի, Գալիենոսի բառից մէջ գրուած կայ. Կաղամ փնդին է կամ Գաղին (Գաղձ):"

= Գաղիանոս Ա եւ Գ սխալ կը գրեն. "Կաղամփնդինէ, Գաղձն. իսկ Գաղ. Բ. "Կաղամփնէ, Գաղձն. որ է յն. χαλαμίνθη կամ χαλαμίνθος, գղ. balament, herbe aromatique (տես balament յիւր Գաղ. - Հայ. Բառագիրս. տես եւ յիւր Հայկ. Բառաքնն. Երես 98. իսկ Հ. Ալիւրն ի Թ. 545 կը գնէ "Գաղձ = Menthe sauvage): Ի Թ. 176 կը յիշուի յունարէնն χαλαμίνθη (գրեալ χαλαμίντης), եւ հայերէն կը կոչուի Վայրի Գաղձ. կը յիշուի եւ ի Թ. 1461 (գրեալ χαλᾱ Mίνθα, փոխանակ χαλαμίνθη), եւ կը մեկնուի "Աղիւր աղք մի Անուրի կամ Գաղձն":

Ի վերջին տեղումք՝ Կողամիտա? յԱշ-խարհագրութենէ խորենաց, որ յն. Καλα-

Թ. 3216. «Քուչուլա որ է Աշուրի», որ է Agaricus.

Ի Թ. 854, Իշուրի? գրեալ է, «Ճղերն տունկ? (Սունկ?) կու նմանէ, եւ երկան կու լինի, եւ մէկմէկի կու փաթութէ», Ուղեղ է Կուչի, եւ ջնջելի է Սուչի, Տուչի կը նշանակէ Ուրի կամ Ուրի-Կուչի, գլ. Vigne, ինչպէս գրեալ է Ի Թ. 2991. «Տուչի, Խաղողի ծառն է», ուր եւ Գուչի Տուչի թուի թէ է իբր պրս. Թուչի Կուչի, այս ինքն Ուրի Վայրի (տես Նեխուշ Ի Գեորգ): Նմանապէս Ի Թ. 1580, «Սպիտակագոյն Կուչի», գրեալն՝ ուղղելի կը կարծուի Սուչի, աստ եւս ուղիղ է Կուչի, Սպիտակագոյն Կուչի է թարգմանութիւն պարսկականին Սի-ֆիլիպի եւ արաբականին Բերիֆի Ի-Լ Կեյլ = Սպիտակ Ուրի, որ նոյն անուամբ կը կոչուի եւ յունարէն եւ գաղղիներէն եւ թուրքերէն (տես Ի Համարն ՂԱ): Ըսուած է նաեւ Սպիտակ Այլի, Թ. 3260, Ֆուչի:

Կուչի-Կուչի.

1. Խաղողի Զառն, այսինքն Ուրի, Ուրի-Կուչի, ըսուած է նաեւ Խաղողի Կուչի, արաբ. Բերիֆի = Ուրի-Կուչի (Ի մեր Բժշկարանս Բուրժ գրեալ), Է. Ալեքան Ի Թ. 3221 կը գրէ իբրեւ անծանօթ բառ Բուրժ? Տուչի Խաղողի? Նոյնպէս կ'անգիտաւ նայ եւ Ի Թ. 978, յերկուսեան տեղիսդ եւս շփութեամբ զԲուրժ (ճղագոյն Բերիֆ) ընդ Բերիֆ կամ Բերիֆ = Գերիֆի. Բայց Ի Թ. 2411, երես 507, իմացած է թէ Բերիֆ կամ Բուրժ արաբերէն Ուրի է: Նոյն է ընդ Բերիֆ արաբականին եւ Բերիֆի, զոր տես Ի Համարն ՂԱ:

Ճի. 300. Բուրժ կամ Բերիֆ. 372, Բուրժ կամ Բերիֆ, Բուրժ:

= Այս ծաղկի անուան ուղիղ գրութիւնն է Բուրժ, որ կը գտնուի Ի Ձեռագրի ուրեք Երուսաղեմի մատենադարանին, «Ի Խնկածաղկէն եւ Ի Բուրժէն», ինչպէս հաղորդած է ինձ ամօք յառաջ Տ. Թ. Սաւալանեան: Լսած եմ Ի Տ. Սերոբէ Ալիշանէ որ Ի Հայս ցարդ Պափու կամ Jacinthe, Բուրժ նոյն թուի հնդկի Pampô կամ Paumpô բառին հետ, որ է գլ. Nard, տես Ի Chardin, Voyage en Perse, édit. L. Langlès, Է. Գ., երեսք 349—350, զծանօթութիւնն Լանգլէսի.

Ճի. 319. Բուրժ. 2525, Պափու. 3051, «Փեթաթ, տես Մալի», (Ի Թ. 1945, Մալի, կը գրուի Բուրժ, Փեթաթ, Բուրժ):

= Վաղուց ըսած եմ Ի Հայկական Բառարանութեան, երեսք 25—26, թէ զինչ է

Բուրժ, զոր այլք սխալ կարգացած են Գեթաթ, եւ սխալ մեկնութիւն տուած են: Բուրժ պարսիկ բառ է, Պեթաթ, որ ըստ Գեորգայ նոյն է ընդ Ինկիթաթ, հայերէն Անգուժատ, գլ. Galbanum. Գեորգ ունի նաեւ «Պեթաթ, է խիժ իմն որպէս մեղր, որ ունի զհոտ սուր»:

Ճի. 325. Բուրժ. 2534. Պափու = Երկրեան եւս գաւառի բառիւ անուն ծառոյ, թերեւս միեւնոյն ծառն է ըստ այլեւայլ հնչմանց:

Ճի. 351. Բուրժ. 2522. Պափու = Երկրեան եւս գաւառի բառը. թերեւս նոյն: Բուրժ, զոր գտի Ի Յովհաննէս Աթանասեանցի «Երեւանի նահանգի Բուսականութիւն» (Երեւան, Պափու լրագրի տպարան 1881), կը հաստատէ զիմ կարծիս: Վրէժ Աթանասեանց յերես 80. «Լեռնային աղցաններ համարուում են հետեւեալ բանջարները. Բուրժ, Երջանուկ, Ողորմակութ, Ղանձիլ, Բուրժ, Կապառ, Բուրժ, Ուռն, Փէյլազ, Մանգակ, Բեղ (տպ. Բեղ), Շուշան, Կանգառ, Կծուուկ եւ Կոճիկ»: Եւ յերես 81—82. «Բուրժ մեծ տերեւներով բոյս է, որ սիրում է ջրային եւ հով տեղեր, Բուսանում է ձորերի ու հովիտների միջից հոսող առուների ու գետերի մոտերքում». քարերի մէջ, եւ բարձրանում է մարդու հասակից բարձր: Ցողունի մէջը դատարկ է, եւ ինքը շատ ջրալի: Սորան մարդիկ աղ չեն դնում, միայն երբեմն թարմ ժամանակ ուտում են»: Թէ Բուրժ եւ Բուրժ միեւնոյն աղցանն է՝ չէք բնաւ տարակցոյ. Բուրժ եւ Պափու ալ այնչափ նման են ձայնիւ՝ որ պէտք է նոյն համարուին:

Ճի. 353. Բելլէ: 2556. Պեթաթ:

= Նոյն, արաբ. Պեթաթ, պրս. Պեթաթ (Գեորգ): Տես եւ Bellérie ou Belliric Ի M. Devic, Ի Թ. 2556 ջնջելի է գլ. Badamier, որ այլ ինչ է, տես Badamier Ի M. Devic:

Ճի. 529. «Գուրժու» Նոր բժշկարան [տպ. բժշկարան] մի շատ հեղ յիշէ Գուրժու-Կուչի ինչ [Կուչի?] Եւ Զուր: Անուամբ մօտ, բայց չի կարծուիր Gentiana (Բոգ), — 1295. «Կուրժու... Պեթաթի թարգմանութիւնն Պափու գրած է Կուրժու տեղ. — 3135. «Բանդան կամ Բանդան. Այսոր թէ հունան [որով սխալ թուի Կուրժ Ի Թ. 529] թէ ջուրն իբրեւ բժշկարար դեղ յիշուի, բայց ոչ՝ ինչ ըլլալն: Տես եւ Կուրժու, Թ. 1295:

= Գուրժու, Կանդան, Բանդան կամ Բանդան է պրս. «Կեթաթ. Պրաս, Պրաս. Փրաս է արպերէն Սուր Կեթաթ [= խստոր վայրի]»:

